

відбиття збройної агресії, проведення оборонних та наступальних операцій у взаємодії з підрозділами Збройних сил України, Національної гвардії та інших силових структур.

Серед ключових аспектів, що підлягають аналізу, виокремлюються такі напрями: організація системи управління підрозділами в умовах активних бойових дій; застосування тактики малих груп і дій у місті; протидія застосуванню противником безпілотних літальних апаратів; організація вогневого ураження і взаємодія з підрозділами вогневої підтримки; забезпечення логістики і тилового постачання в умовах бойового контакту.

Особлива увага у процесі узагальнення досвіду приділяється питанням морально-психологічного стану особового складу. Тривале перебування в зоні бойових дій, постійний вплив стресогенних чинників та необхідність прийняття рішень в умовах невизначеності висувають підвищені вимоги до психологічної стійкості та стресостійкості прикордонників. Вивчення методів збереження бойової ефективності в таких умовах є важливою складовою загальної роботи з узагальнення досвіду.

Важливим компонентом аналізу є вивчення ефективності застосування сучасних технічних засобів. Досвід бойових дій показав вирішальну роль розвідувальних БПЛА, засобів РЕБ, захищених каналів зв'язку та автоматизованих систем управління у підвищенні боєспроможності підрозділів. Водночас виявлено потребу в удосконаленні методик підготовки операторів безпілотних систем та фахівців з радіоелектронної боротьби.

Узагальнення бойового досвіду здійснюється шляхом систематичного збору та обробки звітних матеріалів підрозділів, проведення опитувань командирів і бійців, аналізу відеофіксацій бойових епізодів, а також порівняльного аналізу результатів виконання бойових завдань у різних оперативно-тактичних умовах. Отримані дані систематизуються та узагальнюються у відповідних методичних розробках, настановах і рекомендаціях.

Практичне впровадження результатів аналізу бойового досвіду здійснюється через коригування програм бойової підготовки особового складу ДПСУ, оновлення нормативно-правової та методичної бази, а також через безпосереднє навчання командирів підрозділів на основі реальних бойових прикладів. Такий підхід дозволяє скоротити час адаптації підрозділів до умов реального бою та підвищити ефективність їх бойового застосування.

Таким чином, систематичний аналіз та узагальнення бойового досвіду підрозділів Державної прикордонної служби України є невід'ємною умовою підвищення їх боєздатності та готовності до виконання завдань в умовах сучасної гібридної і збройної боротьби. Подальше дослідження даної проблематики сприятиме розвитку теорії та практики застосування підрозділів ДПСУ, вдосконаленню системи їх підготовки та оснащення відповідно до викликів сучасного безпекового середовища.

**НАГОРНИЙ РОМАН ОЛЕКСАНДРОВИЧ**

Київський інститут Національної гвардії України

### **РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВПРОВАДЖЕННЯ ПІДХОДУ ДО ПЛАНУВАННЯ ОБОРОННОГО БОЮ СИЛАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ**

На першому кроці війни противник мав значну перевагу у живій силі; механізованих підрозділах: бойових машинах піхоти (БМП), бронетранспортерах (БТР), бойових броньованих машинах (ББМ); танках; артилерії; авіації. Певні дні ініціатива залишалась однобічною. Прогнози РФ та окремих західних країн були достатньо песимістичними для України. Проте, як стало зрозуміло згодом, кількісна перевага не завжди дає гарантії швидкої перемоги.

Противник, користуючись вагомою перевагою, прорвав державний кордон, просунувся в глибину держави на достатньо значну відстань та розгорнув широкий фронт. На той час оборона України не витримала переважаючого наступу противника. Але рішучість, відданість, наполегливість усіх підрозділів сил сектору безпеки та оборони дозволила переломити хід подій.

Таким чином, потребує уваги та пошуку шляхів удосконалення процес планування оборонного бою органами управління із урахуванням розподілу наявних сил та засобів.

Відповідно до вимог Бойових статутів, оборонний бій є одним із основних видів загальновійськового бою та має на меті чотири основні завдання [1; 2]:

- відбиття наступу противника;
- нанесення противнику максимальних втрат;
- утримання важливих районів (рубежів, об'єктів) місцевості;
- створення сприятливих умов для переходу в наступ або інших дій.

Залежно від багатьох умов та чинників підрозділ може вести позиційну або маневрену оборону. Перехід до оборони може здійснюватися навмисно або вимушено, в умовах відсутності або безпосереднього зіткнення із противником.

Відповідно до наявних керівних документів на тепер прийнято такі лінійно-просторові показники для організації оборони підрозділами ЗСУ та оперативного призначення НГУ.

З метою надання більшої самостійності для виконання бойового завдання щодо організації оборони основним силам може бути додано або виділено для підтримки інші підрозділи.

Додані підрозділи (сили), вогневі засоби переходять у тимчасове підпорядкування командирів основного підрозділу і виконують поставлені ним завдання. Вихід їх із підпорядкування здійснюють за вказівкою старшого командування.

Підтримуючі підрозділи залишаються в підпорядкуванні своїх прямих начальників та виконують визначені ними завдання, а також завдання, які запитуються командиром сил, що підтримуються, в межах виділеного для нього ресурсу (наряду).

Може бути додано або підтримувати дії головних сил підрозділи: піхотні; механізовані; танкові; артилерійські; протиповітряної оборони (ППО); армійської авіації (гелікоптери та (або) літаки); протитанкові засоби (ПТЗ); військової розвідки; радіоелектронної розвідки (РЕР); зв'язку; радіоелектронної боротьби (РЕБ); застосування засобів безпілотних літальних апаратів (БПЛА) та безпілотних літальних комплексів (БАК); інженерно-саперні; радіаційного, хімічного, біологічного захисту (РХБз); медичні; ремонтно-відновлювальні; матеріально-технічного забезпечення (МТЗ).

Враховуючи кількість можливих елементів бойового порядку в оборонному бою, що може бути утворено, наявність доданих та підтримуючих сил та засобів, достатньо складно представити задум командира всьому підлеглому особовому складу. З метою вирішення цього питання та вдосконалення роботи органів управління пропонується провадження методики розподілу наявних сил та засобів за визначеними їм завданнями.

Зручно наведено розподіл сил та засобів для планування оборонного бою із урахуванням основних бойових завдань:

- завдання "FIND" (сили виявлення) представлено підрозділами військової розвідки; РЕР; застосування БПЛА та БАК;
- завдання "FIX" (сили скочування) представлено підрозділами: артилерії причіпної, самохідної на колісній базі, самохідній на гусеничній базі, реактивної; ракетних військ, застосування ударних БПЛА та БАК різних типів, армійської авіації – гелікоптери, літаки;
- завдання "STRIKE" (сили знищення) представлено підрозділами: танковими, на БМП, на БТР, на ББМ; піхотні;
- завдання "SHIELD" (сили захисту) представлені підрозділами: ПТЗ, ППО, інженерно-саперними, РХБз; РЕБ;
- завдання "SUPPORT" (сили забезпечення) представлено підрозділами: медичними, ремонтними та технічними, автомобільними (транспортними), підвезення бойових комплектів (б/к); МТЗ (забезпечення паливно-мастильними матеріалами (ПММ) продовольством), зв'язку;

– завдання "RESERVE" (резерв). Сили та засоби резерву може бути представлено за різними варіантами сил та засобів. Однієї із найважливіших вимог до формування резерву – його мобільність. Тому найчастіше утворюється зведений підрозділ, у складі якого найчастіше бойова техніка, наприклад, танк, 2 БМП, БТР, ББМ. Бойові машини можуть виконувати завдання самостійно без піхоти або із підтримкою десанту, що може розміщатися як всередині техніки так і «на броні».

Отже, представлений розподіл сил та засобів по відповідним завданням дає змогу командирі наочно побачити, визначити та прийняти раціональне рішення щодо організації оборонного бою та утворити ефективний бойовий порядок.

Кожному елементу утвореного бойового порядку ставиться своє відповідне бойове завдання. Постає можливість одразу побачити можливі прогалини у наявних силах, засобах та завданнях, що можуть бути не враховані.

Перспективами подальших досліджень обрано аналіз та формування рекомендацій органам управління НГУ щодо вдосконалення планування та організації наступального бою за вітчизняним досвідом підходами провідних країн НАТО.

#### СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. СБП 3-(01,02,04).55 Бойовий статут механізованих і танкових військ Сухопутних військ Збройних Сил України (частина I, бригада, полк): наказ командувача Сухопутних військ Збройних Сил України № 10/нагд від 06.01.2026.
2. СБП 3-(01).56 Бойовий статут Сухопутних військ Збройних Сил України (частина II, механізований батальйон): наказ командувача Сухопутних військ Збройних Сил України № 11/нагд від 06.01.2026.
3. СБП 3-(02).56 Бойовий статут Сухопутних військ Збройних Сил України (частина II, танковий батальйон): наказ командувача Сухопутних військ Збройних Сил України № 19/нагд від 19.01.2026.
4. Бойовий статут механізованих і танкових військ Сухопутних військ Збройних Сил України. Частина III. Взвод, відділення, екіпаж: наказ командувача Сухопутних військ Збройних Сил України № 238 від 25.05.2016.
5. СДДП 3-(01,02,04)402.55(56) Настанова «Порядок роботи штабів тактичного рівня з організації (планування) бою та управління підпорядкованими підрозділами в бою»: наказ командувача Сухопутних військ Збройних Сил України № 8/нагд від 06.01.2026.
6. СДДП 3-(01,02,04)403.57-59 Настанова «Робота командира під час підготовки бою та управління підрозділами (TLP)»: наказ командувача Сухопутних військ Збройних Сил України № 12/нагд від 06.01.2026.
7. FM 6.0. Commander and Staff Organization and Operations. Headquarters Department of the Army. May 2015. 391 p.
8. ATP 3-06. MCTP 12-10B, Urban operations, Headquarters, Department of the Army/Headquarters, United States Marine Corps, December 2017. 128 p.
9. ATP 3-90.1 (FM 3-90.1). Armor and Mechanized Infantry Company Team. Headquarters, Department of the Army. January 2016. 206 p.
10. FM 34-2-1 Tactics, Techniques, and Procedures for Reconnaissance and Surveillance and Intelligence Support to Counter reconnaissance. Headquarters, Department of the Army. June 2019. 227 p.
11. ADP 3-90 Offense and Defense. Headquarters, Department of the Army. July 2019. 105 p.
12. AJP-3 Allied Joint Doctrine for the Conduct of Operations. Edition C Version 1. North Atlantic Treaty Organization. Allied Joint Publication. February 2019. 164 p.